

Pr Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja digiminister
Justiits- ja Digiministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 TALLINN

Teie 14.12.2024 nr 10-4/8277-2

Meie 6.01.2025 nr 5.1-1/1

Pöördumine seoses sideandmete kasutamise ja säilitamise regulatsiooniga

Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL) pöördus Justiitsministeeriumi poole 22. novembril 2024 (kirjaga nr 5.1-1/135) ja väljendas muret seoses sideandmete säilitamise ja kasutamise regulatsiooniga Eestis. Täname Teid meie pöördumisele 14.detsembril 2024 (kirjaga nr 10-4/8277-2) saadetud vastuse eest. Käesolevaga pöördume sel teemal uuesti.

Lähtudes 16.12.2024 ERR-i veebiportaalis ilmunud artiklist „[Ettevõtete kohustus sideandmeid koguda veel niipea ei kao](#)“ soovime taaskord väljendada muret olukorras, milles Eesti sideettevõtetal on kohustus tulenevalt elektroonilise side seaduse (ESS) paragrahvist 111¹ sideandmeid säilitada ja väljastada neid uurimisasutustele, mis on vastuolus Euroopa Kohtu praktikaga.

Eeltoodud artiklist lugesime, et Siseministeerium teeb ettepaneku muuta vastavat regulatsiooni kahes etapis, millest esimeses on plaanis muuta üksnes kriminaalmenetluse seadustikku (KrMS). Artiklis toodu kohaselt pole jätkuvalt plaanis muuta ESS-is sisalduvaid sideandmete säilitamise nõudeid.

ITL toetab seadusemuudatusi, mille eesmärk on viia Eesti sideandmete säilitamise ja kasutamise regulatsioon kooskõlla Euroopa Liidu õigusega. Seetõttu oleme seisukohal, et koos KrMSga tuleb samal ajal muuta ka ESS-i ja seda isegi juhul, kui tegemist ei pruugi olla sideandmete säilitamise ja väljastamise osas lõpliku lahendusega.

Kui esialgne õigusaktide muutmise kavatsus sisaldab ainult KrMS-i muutmist ja sideettevõtjatele säilib nii ESS §-is 111¹ sisalduv ehk seadusest tulenev kui ka sideettevõtja enda ärielistel eesmärkidel sideandmete säilitamise kohustus ning seaduses sisalduv uurimisasutustele sideandmete väljastamise kohustus, tekitab see rea olemusliku kaaluga küsimusi seaduste rakendamise osas. **Sellisel lahendusel on järgmised olulised murekohad:**

- 1) Elektroonilise side seadusesse jääb endiselt sõnastus, mille Riigikohus on 18.06.21 otsusega nr 1-16-6179 kriminaal- ning väärteoasjades Euroopa Liidu õigusega vastuolus olevaks ja Eesti õiguskorrast väljaarvatuks lugenud;
- 2) Kui uurimisasutuste osas hakkavad sideettevõtetele paralleelselt kehtima kohustuslik seadusest tulenev ning ärielistel eesmärgil säilitamise ja väljastamise kohustus, siis jääb endiselt kõrge risk, et kohus ei luba kriminaalmenetluses sideandmeid tõendina kasutada. Prokuratuur on meedias väitnud, et viimastel aastatel on nende poolt kriminaalmenetlustes kasutatud sideettevõtete poolt ärielistel eesmärkidel kogutud ja säilitatud andmeid. Selle väitega seoses juhib ITL tähelepanu sellele, et ka sellisel juhul keelas Tartu Ringkonnakohus kohtuasjas nende andmete tõendina kasutamise. See tähendab, et ESS-i muutmata jätmisel esineb iga järgneva kohtuvaidluse puhul samaväärne risk. Kokkuvõttes ei täida kavandatav muudatus eesmärki lahendada uurimisasutuste probleem kuritegude uurimisel tõendite saamiseks ja teha seda viisil, milles on kaitstud ka isikute õigus privaatsusele.
- 3) Paralleelselt eri alustel sideandmete säilitamise ja väljastamise kohustuste korral pannakse sideettevõtetele lisakoormus kontrollimaks, kas uurimisasutuste päring on esitatud kohustuslikus korras säilitatud või ärielistel eesmärgil säilitatud sideandmete osas. Iseäranis keeruline saab see olema elektroonilise liidese kaudu tehtud Kaitsepolitsei ameti päringute puhul, kuna tema täidab nii julgeoleku tagamise ülesandeid kui ka kriminaalmenetluses uurimisasutuse ülesandeid. Eraldi küsimuseks on, mil moel tagada riigi poolne kontrollmehhanism vastavate andmete edasise kasutamise õiguspärasuse üle näiteks Kaitsepolitsei ameti poolt. Erinevatel õiguslikel alustel tuleks seega edaspidi sideandmeid väljastada lähtudes erinevatest säilitamistähtaegadest. See võib tähendada, et sideandmete väljastamiseks uurimisasutustele ei ole enam võimalik kasutada elektroonilist liidest.
- 4) Muudatused sideandmete säilitamise regulatsioonis eeldavad alati ka muudatusi sideettevõtete IT süsteemides ja tööprotsessides ning ka julgeoleku- ja jälitusasutuste tööprotsessides, millega kaasnevad täiendavad kulud. Lisaks toob iga eraldiseisva seadusemuudatuse menetlemine kaasa lisakulusid ja lisategevusi ka riigi jaoks, mis ei ole kooskõlas hea halduse tavaga. ITL peab eelistatud lahenduseks, et muudatused sideandmete säilitamise regulatsioonis tehtaks ühekorraga, mitte mitmes etapis.

Lõpetuseks märgime, et antud küsimuses väga oluline saavutada võimalikult kiiresti püsiv õiguskindlus kõigile osapooltele. Mitmeetapiline lähenemine takistab selle eesmärgi saavutamist ja venitab taas tegeliku lahenduseri jõudmist.

Isegi kui seadust muudetakse mitmes etapis, peab ka esimese etapina ellu viidav seadusemuudatus sisaldama ESS-i muutmist ja seda vähemalt osas, mis puudutab sideandmete väljastamist kriminaal- ja väärteomenetluses. ITL on seisukohal, et vastupidisel juhul väheneb sideandmete säilitamise ja väljastamise osas õigusselgus veelgi ja tekivad täiendavad õiguslikud riskid sideandmete tõenditena kasutamisel.

Kinnitame oma jätkuvat valmisolekut koostöökõs sobivaima lahenduse leidmiseks.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Doris Pöld
Tegevjuht

Koopia: Hr Lauri Läänemets, Siseministeerium

Keilin Tammepärg, keilin.tammeparg@itl.ee